

4. Dovidnyk z okhorony pratsi: navch.posib. / avt.-ukl.: T.P. Poveda, O.H. Chorna. Kam'yanets'-Podil's'kyu: TOV «Drukarnya Ruta», 2021. 116 s.
5. Chorna O.H., Rachkovs'kyu O.M. Osoblyvosti vyvchen-nya pytan' elektrobezpeky pid chas navchannya z bezpeky zhyttyedyial'nosti ta okhorony pratsi v zak-ladakh osvity. *Zbirnyk naukovykh prats' Kam'yanets'-Podil's'koho natsional'noho universytetu imeni Ivana Ohiyenka. Seriya pedahohichna* / [redkol.: S.V. Optasyuk (holova, nauk. red.) ta in.]. Kam'yanets'-Podil's'kyu: Kam'yanets'-Podil's'kyu natsional'nyy universytet imeni Ivana Ohiyenka, 2022. Vyp. 28: Kontseptual'ni osnovy rozbudovy suchasnoyi pryrodnycho-matematychnoyi ta fizyko-tekhnologichnoyi osvity. S. 143–147.
6. Chorna O.H., Poveda T.P. Osoblyvosti pozhezhnoyi bezpeky u zakladakh osvity. *Bezpekova komponenta su-chasnoho zhyttyevoho seredovyscha: zbirnyk materialiv naukovo-praktychnoyi internet-konferentsiyi*, m. Kyiv, 30 kvitnya 2020 r. NPU im. M.P. Drahomanova, 2020. S. 37–40.
7. Chorna O.H., Rachkovs'kyu O.M. Pidhotovka maybutn'oho vchytelya do stvorennya bezpechnoho osvith'oho seredovyscha v zakladi seredn'oyi osvity. *Zbirnyk naukovykh prats' Kam'yanets'-Podil's'koho natsional'noho universytetu imeni Ivana Ohiyenka. Seriya pedahohich-na* / [redkol.: S.V. Optasyuk (holova, nauk. red.) ta in.]. Kam'yanets'-Podil's'kyu: Kam'yanets'-Podil's'kyu natsional'nyy universytet imeni Ivana Ohiyenka, 2023. Vyp. 29: Dydaktychni peredumovy stanovlennya maybutn'oho vchytelya v umovakh innovatsiy pryrodnycho-naukovoyi osvity. S. 155–159.

Отримано: 14.09.2024

УДК 37.02

DOI: 10.32626/2307-4507.2024-30.105-109

Роксоляна ШВАЙ

Поморська Школа Вища в Старогарді Гданському

e-mail: Roksolyanash@yahoo.com; ORCID: 0000-0003-3859-5196

НАВЧАННЯ В УМОВАХ ТВОРЧОЇ РОБОТИ

Анотація. У статті розглядаються особливості взаємодії “учитель – творчий учень” та процесу навчання творчості учнів. Обґрунтовано, що творчість, яка є фундаментальною характеристикою людської природи, може виявлятися у будь-якій діяльності. Існує пряма залежність між розвитком творчості учнів у процесі навчання та набуванню компетентності як здатності особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості. Наголошено на зростанні в українців психоемоційної напруги, стереотипності та ригідності мислення в умовах війни через людські та матеріальні втрати, психічну та ресурсну виснаженість. У складних і постійно мінливих умовах життя найкраще орієнтується, вирішує, працює творча особистість, здатна генерувати та використовувати нові ідеї, підходи, рішення. Стверджується, що процес навчання в школі можна пов'язати з творчістю, впроваджуючи основні положення теорії творчості в практику навчання. Співвідношення теоретичного та практичного, логічного та образного компонентів мислення має велике значення для формування творчої особистості. Головне завдання викладача полягає в мотивуванні, заохочуванні до навчання та творчості. Навчання в умовах творчої роботи в певній мірі гарантує в подальшому успішну діяльність в менш складних умовах, а також постійну спрямованість на раціоналізацію своєї праці, покращення її якості й ефективності. Найважливіше, що вчитель може надати своєму учню – це допомога у розумінні та розвитку його індивідуальності, підтвердження важливості та значущості своєї праці, її результатів, сприяння творчості, допомоги у виборі нових шляхів власного розвитку.

Ключові слова: творчість, технології, творчий процес, креативний учень.

Творчість, яка є фундаментальною характеристикою людської природи, може виявлятися у будь-якій діяльності. Існує пряма залежність між розвитком творчості учнів у процесі навчання та набуванню компетентності як здатності особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості. Процес навчання залежить від багатьох чинників, два з яких мають істотний вплив на освітній процес: особистість викладача та індивідуальне сприйняття навчального матеріалу учнем. Творчий учитель формує відповідне навчальне середовище, яке може стати справжньою дослідницькою лабораторією, в якій учні розв'язують різноманітні творчі завдання, співпрацюють, задовольняють свої пізнавальні та творчі потреби.

Особливості мислення, пам'яті, різні індивідуальні особливості перебігу психічних процесів, відмінності у навичках працювати впливають на результат навчання. Знання процесів обробки інформації людиною, сприйняття і розуміння матеріалу та способу мислення – все це необхідне для правильної організації освітньої ді-

яльності, вибору або створення відповідної педагогічної технології. У взаємодії “вчитель – учень” учень є мислячою активною особистістю, яка реагує на вимоги вчителя та може бути союзником учителя або його опонентом (свідомим чи несвідомим). Найважливіше, що вчитель може надати своєму учню – це допомога у розумінні та розвитку його індивідуальності, підтвердження важливості та значущості своєї праці, її результатів, сприяння творчості, допомоги у виборі нових шляхів власного розвитку.

Дослідженню проблем творчості, креативності, інноваційної діяльності присвячені наукові праці Д.Б. Богоявленської, Дж.П. Гілфорда, В.М. Дружиніна, Є.П. Ільїна, В.В. Клименко, Г.С. Костюка, В.Г. Кременя, С. Медніка, В.О. Моляко, О.Л. Музики, Е. Нецка, Я.О. Пономарьова, В.А. Роменця, С.Л. Рубінштейна, С.О. Сисоєвої, Р. Стернберга, Д.В. Чернишевського, Е.П. Торренса, Ю.Л. Трофімова, Р. Шмідта, В.С. Юркевич та інших. Важливою домінантою інноваційної освіти, яка характеризує сучасний стан її розвитку, є особистісно діяльнісне оволодіння гуманістичною ме-

тодологією творчого перетворення світу, гармонізація взаємовідносин людини з природою і суспільством, розвиток її творчого потенціалу. Такий гуманістичний підхід є основою дидактики творчості, мета якої – теоретичні дослідження творчого процесу та їх практична реалізація в навчанні, формування творчої особистості. Дидактика творчості визначає шляхи розвитку творчого потенціалу особистості, підготовки її до професійної діяльності. Концептуальні положення дидактики творчості відображені у працях В.П. Андрущенка, А. Горальського, Н.В. Гузій, С.О. Сисоєвої, Е. Ландау, В.С. Лутая, В.Г. Кременя, А.Дж. Кроплі, Д.В. Чернилевського, К. Шмідта та інших.

У статті розглядаються особливості взаємодії «учитель – креативний учень» та процесу навчання творчості учнів.

В українців зростає психоемоційна напруга через людські та матеріальні втрати, психічну та ресурсну виснаженість. Надається перевага стереотипності мислення, схильності, ригідності мислення, закритості новому досвіду, упередженості, тривожності [6]. Тривале перебування учнів і вчителів у незадовільному психоемоційному стані, у стані постійного стресу, побоювання стати жертвами насильства, втрата можливості продовжити навчання, невпевненість у майбутньому, вимагає розвитку навичок стресостійкості та психосоціальної адаптивності [2, с. 137]. У складних і постійно мінливих умовах життя найкраще орієнтується, вирішує, працює творча особистість, здатна генерувати та використовувати нове (нові ідеї, підходи, рішення).

Відповідно до теорії творчості [1, с. 62], творчість це родова риса людини і людства. З іншого боку, це своєрідне ремесло чи майстерність, або людська дія, в якій є традиції, майстри, корпорації, професійні секрети та правила, яким можна і потрібно навчатися. Отже, процес навчання в школі можна пов'язати з творчістю, впроваджуючи основні положення теорії творчості в практику навчання. Розвиток мислення є важливою метою освітнього процесу. Провідним у процесі навчання повинен стати зв'язок між навчальними діями та мисленням. Зростає пріоритет учіння перед викладанням, процесу мислення перед змістом. Творчості сприяє внутрішня мотивація, а особливо той її аспект, який можна окреслити як автономну пізнавальну мотивацію, пов'язану з пізнавальним інтересом, який реалізується у творчій діяльності та підтримує мисленнєву активність. Учитель у процесі навчання націлений на формування в учнів визначених освітньою програмою знань та умінь. Оскільки інформаційний потік доволі великий, тому акцент зміщується на діяльнісний аспект, на формування умінь і навичок, на уміння здобувати знання для своєї діяльності. Результатом підвищення рівня абстрактності, алгоритмізації процесу вивчення навчального матеріалу є зниження загальної емоційності та образності викладу навчального матеріалу. Мова стає сухою, зменшується частка яскравих прикладів, учителі зрідка використовують художні прийоми – все те, що активізує емоційну і мимовільну пам'ять.

Узагальнивши дослідження Дж.П. Гілфорда, Е.П. Торренса, Е. Нецка, К. Шмідта та інших, можна описати модель креативного учня. Не існує уніфі-

кованої креативної особистості, оптимального виду «творчого розуму» або уніфікованої системи творчих характеристик і здібностей. Це дає змогу представити творчість у типологічних і системних категоріях. Креативний учень характеризується продуктивністю мислення, а саме: може отримати багато розв'язків однієї проблеми; легко буде вирази з певних фраз, слів, творить їх нове поєднання; створює оригінальні порівняння, метафори, синоніми, асоціації. Він характеризується гнучкістю мислення, трансформує і модифікує ідеї, шукаючи кращих розв'язків, може легко змінювати напрями досліджень, виходити за межі відомого та звичних схем розв'язків, запропонувати нестандартне застосування предметів щоденного вжитку, пристроїв та засобі, вільно змінювати і доповнювати різні геометричні фігури та рисунки, отримуючи нові рішення. Оригінальність мислення креативного учня виявляється в отриманні рідкісних, унікальних та корисних розв'язків, оригінальності мислення, намаганні для всіх розв'язків застосовувати нетипові асоціації, ідеї, а також у небажанні розв'язувати закриті проблеми (конвергентні). Креативний учень характеризується чутливістю до проблем, а саме: може виявити і точно сформулювати проблеми, які інші не побачили; допитливий, легко знаходить приховані недоліки або переваги предметів, явищ; охоче задає питання, не задовольняється простою відповіддю; любить антиципацію суперечностей, робить цікаві припущення; формулює дефініцію проблеми, відкриваючи нові значення, прогалини у знаннях, формулює питання, які стимулюють нові пізнавальні пошуки. Такий учень характеризується старанністю, може досконало закінчити особливо складні творчі роботи, присвячує їм багато часу, виражаючи свої думки і почуття, його праці естетично оформлені. До характеристик креативних учнів можна додати особливості, сформовані В. Мак Кінном: домінантність, спонтанність, віра у свої сили та висока самооцінка, труднощі у соціальній адаптації, вищий від середніх показників інтелект [7, с. 490].

Легко помітити недоліки креативних учнів, а виявити їх творчі здібності доволі складно, а часом неможливо без спеціальної роботи у цьому напрямку. Креативні учні мають схильність до домінування, більш витривалі, непередбачувані, інтелектуально та соціально активні, незалежні, самостійні, більш гнучкі в навчанні, краще пристосовуються до змінних умов. Здебільшого креативні учні виявляють свої здібності у певних напрямках, що дуже полегшує їх ідентифікацію. Важливою умовою визнання учня креативним є його самостійна робота над творчим завданням. Якщо мета діяльності запропонована ззовні (наприклад, учителем), тоді креативний учень опрацьовує програму реалізації і з власної ініціативи робить спробу її виконати. Креативні учні керуються, здебільшого, пізнавальними мотивами, вони не надають надто великого значення оцінюванню їхніх знань та умінь. Однак є й такі, що явно не показують своїх можливостей. Їхні навчальні досягнення значно нижчі, ніж могли би бути реально. Причини цього є різні: груповий тиск ровесників, незрозуміння з боку вчителя, прагнення не виділятися на фоні однокласників, що допомагає взаємному контакту та адаптації в групі тощо. Учні менш креативні стараються виконувати лише ті завдання, які від них вимагають. Метою їхньої

діяльності є досягнення соціального визнання. Вони навчаються з обов'язку лише для отримання доброї оцінки. Досягнувши бажаного, подальша робота, як правило, припиняється.

Креативні учні легко продукують дуже оригінальні відповіді і неочікувані вирішення проблем, якщо їх до цього заохочувати, їх не задовольняє єдине питання або єдина відповідь. Вони можуть швидко здогадатися як вирішити проблему та задавати питання, на які вчитель інколи не може дати відповідь. Вони роблять припущення, близькі до істини, отримуючи від цього велике задоволення, хоча вчителі більше надають перевагу не здогадам, а логічному знаходженню істини. Здебільшого креативні учні мають проблеми емоційного плану, пов'язані з їхнього творчої позицією. На розуміння поняття «креативний учень» впливають суспільна та психолого-педагогічна оцінки, які часто не співпадають. Креативний учень у соціальному розумінні, а також у щоденному навчальному характеризується як такий, що добре вчиться, слухняний, має зразкову поведінку та інші шкільні досягнення. Школа схематизує тип креативного учня. Тобто учень є хороший, якщо добре вчиться, не задає складних питань, не має дивних ідей. У психолого-педагогічному розумінні учень з творчим потенціалом – це такий, який має розвинений інтелект, значні навчальні досягнення, пізнавальний інтерес, уміння відійти від усталених схем, здатність адаптуватися до будь-якої ситуації, прагнення нового. Опитування та анкетування виявило, що вчителі з більшим задоволенням працюють з учнями з вищим рівнем інтелекту, але некреативними, ніж з порівняно нижчим рівнем інтелекту, але креативними, за їх однакового рівня навчальних досягнень [5]. Основним для вчителя критерієм оцінювання креативності учнів є рівень їхніх навчальних досягнень. Учителі більше звертають увагу на інтелект учнів, ніж на вияви їх творчості, та з більшим задоволенням працюють з учнями з вищим рівнем інтелекту.

Творчий процес – це насамперед, створення багатозначного контексту. Співвідношення теоретичного та практичного, логічного та образного компонентів мислення має велике значення для формування творчої особистості. Правопівкульне просторово-образне мислення є симультативним. Воно забезпечує багатозначність контексту, що і лежить в основі творчості. Лівопівкульне мислення, будучи дискретним та аналітичним, формує модель світу, яку можна закріпити в словах або в інших умовних знаках. Основна функція лівої півкулі – дискретне перетворення інформації. Вона відповідальна за дискурсивне понятійне мислення, прогнозування майбутніх подій, висування гіпотез. Права півкуля є носієм творчого потенціалу людини, має здатність до сприймання множинності взаємозв'язків та організації багатозначного контексту. Від творчих людей це вимагає менше психофізіологічних зусиль і відбувається за нижчого рівня активації головного мозку, ніж під час формування однозначного контексту. З іншого боку, від осіб з низьким рівнем творчого потенціалу обидва типи мислення потребують однаково високої активації мозку. Але навіть у цих умовах рішення творчих завдань не є результативним. Їм потрібно більше зусиль для подолання сформованої в процесі навчання установки на жорстке підпорядкування та однозначність зв'язків між

предметами та явищами [11, с. 71]. Обидві півкулі мозку беруть участь у виконанні як мовних, так і образно-просторових завдань. З іншого боку, вони відрізняються за обсягом можливостей у межах певної функції, а згідно з іншою гіпотезою – відмінності у функціонуванні півкуль головного мозку є результатом застосованих ними різних стратегій обробки інформації [10, с. 150]. Викладач повинен уміти розпізнавати невербальні сигнали його учнів, бути свідомим свого стилю мислення та стилю мислення його учнів, диференціювати взаємодії з ними. Для правопівкульних учнів необхідно опиратися на соціальну значимість того чи іншого виду діяльності, тому що в них високо виражена потреба в самореалізації. Мотиви, що спонукають вчитися, пов'язані зі становленням особистості, із прагненням до самопізнання, з бажанням розібратися у взаєминах людей, усвідомити своє положення у світі. Для них характерна орієнтація на високе оцінювання та похвалу. Для формування мотивації до навчальної діяльності в лівопівкульних учнів необхідно опиратися на пізнавальні мотиви. Їм подобається сам процес засвоєння знань та властива висока потреба в постійній розумовій діяльності. Правопівкульні учні знаходяться в стані постійного стресу, якщо вчитель вимагає від них роботи з позаконтекстним матеріалом. Але вони досягають успіху на уроках, де ті ж завдання подаються в контексті (алгебраїчні побудови використовуються для розрахунку побутових витрат, фізичні рівняння отримані з допомогою лабораторних експериментів). Лівопівкульні учні рідко мають великі проблеми на уроках, тому що багато чого відбувається поза контекстом. Вони можуть не бачити за частинами цілого. У класах, де переважають учні правопівкульного типу, незалежно від особливостей учителя, будь-яка діяльність перетворюється в синтетичну. Лівопівкульний учитель краще оцінює дітей свого типу, правопівкульний і рівнопівкульний вчитель у більшості випадків дає позитивну оцінку учням свого типу. У цьому випадку лівопівкульні діти попадають у групу ризику.

Хоча у дитинстві переважає образне мислення, проте освітня система націлена на розвиток формально-логічного мислення, на оволодіння способами побудови однозначного контексту [11, с. 72]. Чим більше зусиль докладено в процесі навчання для домінування формально-логічного мислення, тим більше потім потрібно буде докласти зусиль для подолання його обмеженості. Результат залежить також від конкретного виду здібностей. Легкість переходу від абстрактного до конкретного мислення та навпаки свідчить про хорошу інтеграцію обох компонентів мислення – право- та лівопівкульного. Це, своєю чергою, свідчить про гнучкість мислення, здатність відійти від мисленням стереотипного і подолати психологічний бар'єр стандартного підходу до явищ [11]. Сучасні технології навчання повинні розвивати різні типи мислення учнів. У дидактиці природничих наук визначені різні шляхи розвитку логічного мислення, однак не описані способи розвитку правопівкульного мислення, впровадження навчання на основі образів. Необхідність прищеплювання учням поряд із навичками логічного мислення також навичок евристичного мислення є центральною темою американського математика G. Polya. Він приділяв особливу увагу творчому вирішенню математичних завдань, вважаючи, що мис-

тецтво розв'язувати задач дає нам можливість формування в учнів певного складу розуму і прищеплювання відповідних концепцій, що є важливим елементом загальної культури [8]. Дидактично це реалізується у детально продуманій логічній системі алгоритмічних указівок (порад-рекомендацій або запитань), за допомогою яких учитель відповідним чином може скерувати зусилля учня у потрібному напрямі та сприяти його самостійним пошукам розв'язків [9]. Творчість буде виявлятися у їх комбінування, трансформації та способах застосування пошукових схем.

Якщо дотримуватися структури творчого потенціалу за В. Моляко [4], до складу якої входять інформаційна та інструментальна складові, то аналіз змісту понять «творчі здібності», «креативність», «творчий потенціал» показує, що вони відрізняються наявністю в останній структурі інформаційної складової, яка необхідна для розв'язування завдань. З допомогою відповідних педагогічних технологій можна навчати творчості учнів в школі. На думку В. Моляко [3] творча праця в інтелектуальному плані найбільш складна, й навчання в умовах творчої праці в певній мірі гарантує в подальшому успішну діяльність в менш складних умовах, а також постійну спрямованість на раціоналізацію своєї праці, покращення її якості й ефективності. Творча діяльність людей, їх конкретні дії, що характеризують специфіку мислення, лише частково залежать від умов і здебільшого відображають особисті установки, стратегії суб'єкта та стиль його творчої діяльності.

Використання сучасних цифрових технологій змінює підхід до освітніх процесів та створює нові можливості індивідуалізації роботи з студентом. Системи на основі штучного інтелекту можуть аналізувати потреби кожного студента, надаючи відповідні завдання та матеріали. Можна навчатися в будь-якому місці та в будь-який час. Це особливо корисно для тих, хто має обмежений доступ до традиційної освіти через віддаленість, війну або інші обставини. Дискусія про використання штучного інтелекту в освіті викликає багато емоцій. Виникає питання: чи може штучний інтелект формувати інтелект людини? Чи повинен? Чи не призведе полегшення навчання, яке раніше було для учнів (студентів) викликом, до того, що вони не будуть підготовлені до вирішення проблем у майбутньому? Які довгострокові наслідки використання ШІ ми почнемо помічати лише через десятки років? Чи усвідомлюємо, що варто критично ставитися навіть до відповідей, згенерованих ШІ, з огляду на те, що вони можуть містити не тільки мовні помилки, а й фактичні неточності? Надмірне використання Інтернету призводить до погіршення психічного стану та когнітивного функціонування, зниження рівня творчості. В інтернеті головним джерелом інформації стало зображення. Відтак зменшується потреба в концептуальному мисленні, коли творчо аналізується інформація та генеруються нові ідеї та творчий підхід до вирішення проблем. Появилася нова загроза – «цифровий аутизм» [12]. Це не «справжній» аутизм, але деякі його прояви схожі на симптоми аутизму, серед яких відсутність потреби в підтримці близьких контактів з іншими людьми або нездатність їх підтримувати та труднощі з функціонуванням у суспільстві.

Висновки. На сучасному етапі відбуваються революційні технологічні зміни. Створення навчальних

відео-лекцій може вирішити проблему забезпечення освітнього процесу. Однак і надалі відбувається навчання у традиційний спосіб – один викладач навчає групу учнів, в навчанні нічого суттєвого не відбувається, Однак не технології навчання є важливі, а те, як їх застосовують для підтримки мисленневих процесів, для розвитку творчості. Відтак головне завдання викладача – не донести інформацію, а керувати освітнім процесом: мотивувати, надихати, заохочувати до навчання та творчості. Важливі не технології, а те, що відбувається в головах учнів. Творча робота в інтелектуальному плані є найбільш складною. Навчання в умовах творчої роботи в певній мірі гарантує в подальшому успішну діяльність в менш складних умовах, а також постійну спрямованість на раціоналізацію своєї праці, покращення її якості й ефективності.

Список використаних джерел:

1. Горальський А. Теорія творчості. Львів: Каменяр; Warszawa: Universitas rediviva, 2002. 144 с.
2. Лукіна Т.О. Проблеми трансформації професійного розвитку керівників освіти у поствоєнний період в контексті національної безпеки України. *Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.: у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р. Київ, 2022. С. 133–137.
3. Моляко В.О. Робоча концепція стратегічного та тактичного подолання кризових науково-освітніх проблем (психологічні ракурси). URL: <http://surl.li/lwvgud> (дата звернення: 26.10.2024).
4. Психологічне дослідження творчого потенціалу особистості: монографія / за ред. В.О. Моляко. Київ: Педагогічна думка, 2008. 208 с.
5. Швай Р.І. Теоретико-методичні засади розвитку креативності учнів у процесі навчання фізики: монографія. Львів: Львівська політехніка, 2012. 348 с.
6. Яцюк М., Савишен О. Психологічні чинники інтолерантності до невизначеності дорослих осіб. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»*. 2024. Вип. 1. С. 215–219.
7. Mac Kinnon D.W. The nature and nurture of creative talent. *American Psychologist*. 1962. № 17. P. 484–495.
8. Polya G. *Mathematics discovery: An understanding, learning, and teaching problem solving (combined edition)*. New York: John Willey & Son, 1981. 400 s.
9. Polya G. *How to Solve It. A New Aspect of Mathematical Method*. Princeton: Princeton University Press, 1957. 207 s.
10. Senderecka M. Różne punkty widzenia prawej i lewej półkuli mózgu. *Przegląd psychologiczny*. 2007. T. 50, nr 2. S. 149–184.
11. Szwaj R. Implementacja metod psychologii kreatywności do dydaktyki fizyki. *Humanistyka a nauki ścisłe*. Lublin, 2016. S. 70-110.
12. Wiczorek-Płochocka W. Autyzm cyfrowy – przyczyny, objawy i zwalczanie. *Journal of Modern Science*. 2023. 53(4). S. 622-638. URL: <https://doi.org/10.13166/jms/175992>

Roksolyana SHVAY

The Pomeranian Higher School in Starogard Gdański, Poland

LEARNING IN A CREATIVE WORK ENVIRONMENT

Abstract. This article examines the specifics of the “teacher – creative student” interaction and the process of teaching creativity to students. It is substantiated that

creativity, as a fundamental characteristic of human nature, can manifest in any activity. A direct relationship exists between the development of students' creativity in the learning process and the acquisition of competence, defined as an individual's capacity to perform specific types of activities, which is expressed through knowledge, understanding, skills, values, and other personal qualities. The article highlights the increase in psychological tension, stereotyped and rigid thinking among Ukrainians under wartime conditions due to human and material losses, mental and resource exhaustion. In complex and constantly changing conditions of life, creative individuals – capable of generating and applying new ideas, approaches, and solutions – are best able to adapt, decide, and work effectively. It is argued that the process of learning at school can be linked to creativity by incorporating core principles of creativity theory into teaching practices. The balance between theoretical and practical, logical and imaginative components of thinking is essential for developing a creative personality. The main task of the teacher is to motivate and encourage both learning and creativity. Learning in a creative work environment to a certain extent guarantees successful performance in less challenging conditions in the future, as well as a constant focus on rationalising one's work, improving its quality and efficiency. The most important thing a teacher can do for a student is to help them understand and develop their individuality, confirm the importance and significance of their work and its results, promote creativity, and help them choose new ways of personal development.

Key words: creativity, technologies, creative process, creative student.

References:

1. Goralskyi A. Teoriia tvorchosti. Lviv: Kameniar; Warszawa: Universitas rediviva, 2002. 144 s.
2. Lukina T.O. Problemy transformatsii profesiinoho rozvytku kerivnykiv osvity u postvoiennyi period v konteksti natsionalnoi bezpeky Ukrainy. *Publichne upravlinnia ta administruvannia v umovakh viiny i v postvoiennyi period v Ukraini: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf.: u trokh tomakh*, m. Kyiv, DZVO «Universytet menedzhmentu osvity» NAPN Ukrainy, 15-28 kvitnia 2022 r. Kyiv, 2022. S. 133–137.
3. Moliako V.O. Robocha kontseptsiiia stratehichnoho ta taktychnoho podolannia kryzovykh naukovo-osvitnikh problem (psykholohichni rakursy). URL: <http://surl.li/lwvgud>
4. Psykholohichne doslidzhennia tvorchoho potentsialu osobystosti: monohrafiia / za red. V.O. Moliako. Kyiv: Pedahohichna dumka, 2008. 208 s.
5. Shvay R.I. Teoretyko-metodychni zasady rozvytku kreatyvnosti uchniv u protsesi navchannia fizyky: monohrafiia. Lviv: Lvivska Politehnika, 2012. 348 s.
6. Iatsiuk M., Savyshen O. Psykholohichni chynnyky intollerantnosti do nevyznachenosti doroslykh osib. *Naukovyi visnyk Vinnytskoi akademii bezpererвної osvity. Seriia «Pedahohika. Psykholohiia»*. 2024. Vyp. 1. S. 215–219.
7. Mac Kinnon D.W. The nature and nurture of creative talent. *Ameriacan Psychologist*. 1962. № 17. P. 484–495.
8. Polya G. Mathematics discovery: An understanding, learning, and teaching problem solving (combined edition). New York: John Willey & Son, 1981. 400 s.
9. Polya G. How to Solve It. A New Aspect of Mathematical Method. Princeton: Princeton University Press, 1957. 207 s.
10. Senderecka M. Różne punkty widzenia prawej i lewej półkuli mózgu. *Przegląd psychologiczny*. 2007. T. 50, nr 2. S. 149–184.
11. Sz waj R. Implementacja metod psychologii kreatywności do dydaktyki fizyki. *Humanistyka a nauki ścisłe*. Lublin. 2016. S. 70–110.
12. Wieczorek-Płochocka W. Autyzm cyfrowy – przyczyny, objawy i zwalczanie. *Journal of Modern Science*. 2023. 53(4), S. 622–638. URL: <https://doi.org/10.13166/jms/175992>

Отримано: 29.10.2024